

Олійник Віктор Васильович,
*доктор педагогічних наук, професор,
академік НАПН України,
ректор ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»*

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ НА НОВОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті розкрито низку значущих аспектів проблеми індивідуалізації підготовки педагогічних кадрів у системі ППО на етапі модернізації української школи. Зокрема, обґрунтовується підхід щодо об'єднання зусиль закладів ППО з неперервного професійного удосконалення педагогічних працівників у структурі Українського відкритого університету післядипломної освіти. Визначено сенс таких дефініцій проблеми, як індивідуальне навчання, індивідуалізація навчання, індивідуальний підхід. Обґрунтовано необхідність створення інституту штатних тьюторів і їхня роль в організації освітнього процесу. Зроблено висновок, що індивідуалізація освітнього процесу є необхідною умовою переходу системи ППО до інноваційного стану відповідно до концепцій відкритої освіти.

Ключові слова: післядипломна педагогічна освіта (ППО), Український відкритий університет післядипломної освіти (УВУПО), індивідуальне навчання, індивідуалізація навчання, тьютор.

Олейник Виктор Васильевич

ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА НОВОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ УКРАИНСКОЙ ШКОЛЫ

Аннотация. В статье раскрыт ряд значимых аспектов проблемы индивидуализации подготовки педагогических кадров в системе ППО на этапе модернизации украинской школы. В частности, обосновывается подход к объединению усилий учреждений ППО в непрерывном профессиональном усовершенствовании педагогических кадров в структуре Украинского открытого университета последипломного образования. Определен смысл таких дефиниций проблемы, как индивидуальное обучение, индивидуализация обучения, индивидуальный подход. Обоснована необходимость создания института штатных тьюторов и их роль в организации учебного процесса. Подчеркнуто, что индивидуализация учебного процесса является необходимым условием перехода системы ППО в инновационное состояние в соответствии с концепциями открытого образования.

Ключевые слова: последипломное педагогическое образование (ППО), Украинский открытый университет последипломного образования (УОУПО), индивидуальное обучение, индивидуализация обучения, тьютор.

Victor Oliylyk

INDIVIDUALIZATION EDUCATIONAL PROCESS IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE EDUCATION AT THE NEW STAGE OF DEVELOPMENT UKRAINIAN SCHOOLS

Abstract. *The article reveals a number of important aspects of individualization teacher training in air defense system during the modernization of the new Ukrainian school. Specifically, grounded approach to joint efforts of air defense facilities from the continuous professional development of teaching staff structure of Ukrainian Open University Postgraduate Education. Defined sense definitions such issues as individual learning, individualization of learning, individual approach. The necessity of the creation of a permanent t'yutoriv and their role in the educational process. It was concluded that individualization of the educational process is a prerequisite to move air defense systems innovative state according to concepts of open education.*

Key words: *postgraduate teacher education (PPO), Ukrainian Open University Postgraduate Education (UVUPO), individual learning, individualization of learning t'yutor.*

Постановка проблеми

Питання про шляхи подальшого розвитку національної системи післядипломної педагогічної освіти (далі ППО) активно обговорюється в широких колах педагогічної громадськості.

Існують два принципово різні погляди на цю проблему. Перший — це розвиток шляхом модернізації наявної системи ППО, другий — створення нової системи на принципово новій основі².

Перший шлях розвитку ППО — еволюційний, тривалий, відбувається плавно, без потрясінь, але не гарантує досягнень належних результатів і, на думку експертів, не сприяє входженню ППО в Європейський освітній простір.

Другий — відносно короткий, вимагає перегляду усталених підходів, понять та поглядів, але прискорює процес входження в європейський освітній простір і є більш доцільним.

На цьому ґрунті нами запропоновано створення системи ППО на базі Українського відкритого університету післядипломної освіти (далі – УВУПО), що на сьогодні організаційно і юридично реалізовано (див. рис.).

Загалом, як свідчать напрацювання, організаційний аспект формування ППО вирішено вдало, оскільки поєднання організаційних структур ППО та УВУПО, на нашу думку, є доцільним і не суперечить практиці формування освітніх систем відкритого типу¹⁴.

² Антошук С. В. Основи організації дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті : наук. посіб. / С. В. Антошук, В. О. Гравіт. — Суми : НІКО, 2015. — 180 с.

¹⁴ Олійник В. В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта: стан та перспективи розвитку / В. В. Олійник // Післядипломна освіта в Україні. — 2017. — № 1. — С. 8–9.

Наступний етап формування системи ППО — це реформування освітньої діяльності та освітнього процесу. Завдання надскладне, оскільки потрібний перегляд усталених поглядів щодо організації, форм, методів, технологій та досвіду минулого. Тому не слід сподіватися на швидкий перехід до нової освітньої діяльності, тим паче, що система є неоднорідною за складом та можливостями її членів.

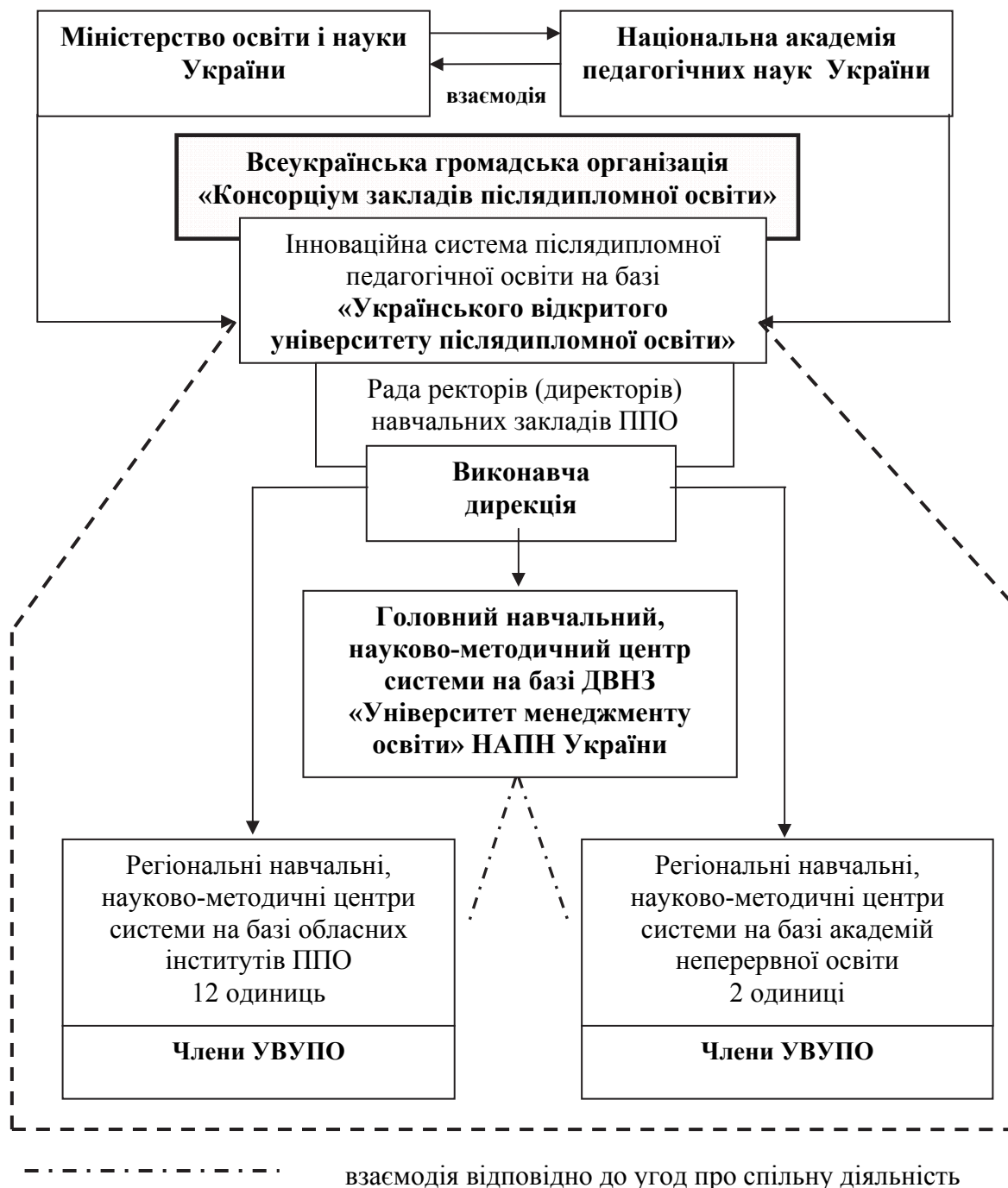

Рис. Варіант структури системи ППО на базі Українського відкритого університету післядипломної освіти

Проте мета, яка сьогодні об'єднує в межах Українського відкритого університету ППО всіх членів системи ППО, — це перехід від традиційної організації освітньої діяльності та освітнього процесу до інноваційної, в основу якої покладено вимоги концепцій відкритої освіти, неперервності та дистанційного навчання.

Мета одна, а шляхи, засоби, темпи її досягнення різні.

Водночас єдиним напрямом для всіх навчальних центрів може стати один із провідних принципів відкритої освіти – принцип індивідуалізації освітньої діяльності та освітнього процесу.

Такий вибір напрямку реформування освітнього процесу логічний та доцільний, оскільки дасть змогу у короткий термін перейти на нові принципи комплектування, планування, організації та забезпечення.

Для уникнення термінологічної плутанини та підміни понять слід виділити та чітко визначити сенс таких дефініцій проблеми, як індивідуальне навчання, індивідуальний підхід, індивідуалізація навчання.

За В. Селевко¹⁸:

• **Індивідуальне навчання** – це форма, модель організації навчального процесу, за якою:

- учитель взаємодіє тільки з одним учнем;
- учень взаємодіє лише із засобами навчання;
- два учні взаємодіють між собою без учителя.

Прикладом індивідуального навчання в чистому вигляді може бути домашнє навчання та «репетиторство».

• **Індивідуальний підхід** – один із принципів дидактики, згідно з яким учитель у процесі навчальної роботи:

- взаємодіє з окремими учнями за індивідуальною моделлю;
- орієнтується на індивідуальні особливості дитини;
- враховує індивідуальні особливості дитини.

• **Індивідуалізація навчання** — це:

– напрями в розвитку освітніх технологій на основі поглибленої діагностики особистості;

– надання особистості можливості вільного вибору змісту, форм, методів, технологій навчання;

– підтримка та розвиток індивідуальності та самостійності особистості;

– підвищення ролі самостійної роботи особистості в навчанні.

Іншими словами, **індивідуалізація навчання** — це такий **напрямок його реформування**, за якого забезпечується свобода вибору особистістю змісту, форм та методів навчання, здійснюється її підтримка та супровід під час самостійної роботи.

¹⁸ Селевко В. Г. Энциклопедия образовательных технологий: в 2-х т. / В. Г. Селевко. — М. : НИИ школьных технологий, 2006. — Т. 1. — 816 с. — С. 348.

Проблеми індивідуалізації навчання в середній та вищій освіті досліджувалися в працях В. Володька³; Т. Годованика⁴, Е. Машбиця⁹, а в післядипломній педагогічній освіті — В. Олійника¹³, М. Скрипник¹⁹ та ін.

Філософські та методологічні коріння індивідуалізації навчання сягають глибини світоглядних та моральних принципів «індивідуалізму» і «колективізму» та тісно пов'язані з поняттям інтелектуальної діяльності.

Співвідношення цих принципів не завжди і не всюди було оптимальним. Так, у радянському минулому провідна роль відводилася принципу «колективізму». Індивідуалізм розглядався як негативне явище, з яким необхідно було боротися.

У процесі переходу до постіндустріального суспільства змінилися поняття ролі та цінності особистості. Першочерговим завданням стає розвиток особистості людини.

Сьогодні у вітчизняній освіті прокладають шлях людиноцентричні підходи⁶, отримують розвиток численні особистісно орієнтовані технології^{8; 22}.

Водночас в освіті України досі популярні колективістські підходи до організації, планування, забезпечення освітнього процесу, що знижує темпи її входження до світового та європейського освітнього простору.

На різних рівнях освіти контингенти, які навчаються (учні, студенти, слухачі), обумовлюють принципово різні підходи до педагогічних освітніх технологій середнього та вищого порядку.

У ППО свій контингент, що навчається. Це люди, які професійно займаються навчанням та вихованням усього населення країни, починаючи від дитячого садка і впродовж усього життя. В Україні освітян, що працюють, понад 1,6 млн осіб, це становить 3,8% населення країни²⁰.

Освітянин (учитель, педагог, вихователь, методист тощо) — це людина розумової праці. За своїми характеристиками (вік, освіта, статус, професійний та життєвий досвід) спеціаліст освітньої сфери принципово відрізняється від інших

³ Володько В. М. Індивідуалізація та диференціація навчання і виховання : гуманітарні науки / В. М. Володько. — 2001. — № 1. — С. 54–65.

⁴ Годованюк Т. Л. Термінологічний аспект проблеми індивідуалізації навчання історії математики / Т. Л. Годованюк // Вісник Черкаського університету : зб. наук. пр. — Черкаси, 2006. — Вип. 85. — 163 с.

⁹ Машбиц Е. И. Диалог в обучающей системе / Е. И. Машбиц, В. А. Андриевская, Е. Ю. Комисарова ; под. общ. ред. А. А. Стогния [и др.]. — Київ : Высшая шк., 1989. — 183 с.

¹³ Олійник В. В. Чи потрібен післядипломній педагогічній освіті Відкритий університет європейського типу? / В. В. Олійник, В. О. Гравіт // Післядипломна освіта в Україні. — 2015. — № 1(36). — С. 3–7.

¹⁹ Скрипник М. І. Технологія індивідуалізації навчання в післядипломній освіті педагогів / М. І. Скрипник // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. пр. ; ред. кол. Л. І. Даниленко (гол. ред.) [та ін.]. — Київ : Логос, 2001. — Вип. 4. — С. 85–90.

⁶ Дмитренко Г. А. Післядипломна освіта як реалізатор людиноцентричної модернізації національної системи освіти / Г. А. Дмитренко // Післядипломна освіта в Україні. — 2015. — № 2. — С. 3–9.

⁸ Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості / Г. С. Костюк ; за ред. Л. М. Проколенко. — Київ, 1989. — 608 с.

²² Якиманская И. С. Технология личностно-ориентированного образования / И. С. Якиманская. — М. : Сентябрь. — 2000. — 171 с.

²⁰ Хасіневич С. Ю. Модернізація післядипломної педагогічної освіти як умова її розвитку / С. Ю. Хасіневич, Т. І. Сябрук // Науково-методичні основи модернізації освітньої діяльності вищих навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти на засадах сучасних технологій : зб. наук. пр. / НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». — Київ, 2014. — 276 с. — С. 7–24.

категорій, які навчаються (вихованців, учнів, студентів). Тому механічне перенесення освітніх технологій із одного рівня навчання на інший є неприпустимим.

Контингент вищого порядку ППО вимагає відповідних освітніх технологій. До нього неможливо застосувати підходи інших рівнів освіти, що, на жаль, має місце в окремих навчальних закладах ППО. Насамперед, це стосується систем педагогічного контролю, курсової підготовки в системі підвищення кваліфікації тощо.

Педагогічні кадри — це особи, які професійно займаються розумовою, інтелектуальною працею. Остання, за своєю суттю, дуже індивідуальна. Вона практично не піддається формалізації, не вимагає регламентацій та обмежень, але прагне свободи та творчого злету думки²¹.

Отже, із вищевикладеного зазначимо, що індивідуалізація освітнього процесу — це не тільки інноваційна педагогічна технологія, а й фундаментальна сутність розвитку особистості під час навчання. Цей постулат давно відомий та прийнятий у системах освіти економічно розвинутих країн. Так, у США учні середньої школи, студенти ВНЗ складають із обов'язкових та вільно обраних предметів індивідуальні навчальні плани та навчаються за ними.

У системі освіти України поки що, як і раніше, переважно використовують колективний підхід до організації та планування освітнього процесу, має місце захоплення керівниками адмініструванням та регламентаціями, що є проявом їхньої наукової неспроможності.

Загалом, із вищевикладеного можна визначити, що **індивідуалізація ППО** — це така організація освітньої діяльності та освітнього процесу, за якої:

- *надається* можливість пройти курс навчання за відповідними програмами, колективними та індивідуальними заявками без суттєвих обмежень;
- *забезпечується* свобода вибору змісту, організації, форм і методів, тривалості та темпів навчання;
- *досягається* максимально можливий облік потреб, запитів та інтересів слухачів шляхом навчання за особистим індивідуальним планом;
- *підвищується* роль та значущість самостійної роботи, її повного та якісного забезпечення;
- *здійснюється* підтримка та супровід навчальної, наукової, методичної роботи слухачів на всіх етапах навчання;
- *застосовуються* у навчанні сучасні педагогічні, інформаційні, інтернет-технології, технології активної взаємодії;
- *основними персоналіями* освітнього процесу є слухач та тьютор, яких пов'язують партнерські стосунки. При цьому тьютор є керівником та

²¹ Цегольник П. А. Концепция опережающего развития образования : монография / П. А. Цегольник. — Хмельницкий : ХНУ, 2009. — 309 с. — С. 158.

організатором навчальної, наукової, методичної та іншої роботи слухача, його радником і консультантом.

Трактування поняття «індивідуалізація післядипломної педагогічної освіти» визначено вперше та не має аналогів у вітчизняній та зарубіжній літературі.

У межах цієї статті не є можливим детально розглянути всі напрями індивідуалізації післядипломної педагогічної освіти. Тому основну увагу маємо звернути на:

- комплектування навчальних закладів (центрів) слухачами;
- специфіку організації освітнього процесу;
- планування;
- самостійну роботу слухачів;
- роль тьютора в освітньому процесі.

Комплектування навчальних центрів слухачами доцільно проводити за змішаною **колективно-індивідуальною системою** відповідно до заявок від організацій-замовників та окремих осіб. Організація-замовник може подавати заявку як на групову, так і на індивідуальну підготовку своїх співробітників.

З комплектуванням тісно пов'язана проблема свободи вибору претендентами тривалості, змісту і умов курсової підготовки (вимоги концепції відкритої освіти).

Для досягнення мети доцільно, на нашу думку, розробити та розмістити на сайті навчального центру:

- *можливі варіанти тривалості курсової підготовки* діапазоном від трьох днів до 10 тижнів із зазначенням орієнтовного навчального навантаження у кредитах ЄКТС. Наприклад: 3 дні/0,5 кредита; 1 тиждень/1 кредит;

- *переліки* рекомендованих для дослідження та вивчення проблеми програм, тем, спецкурсів тощо. При цьому, якщо у Відкритих університетах Великої Британії та Ізраїлю кількість рекомендованих курсів сягає приблизно 1000 і 500 відповідно, то у нашому випадку можна обмежитися невеликою кількістю проблем, програм, тем і спецкурсів за умови їх збільшення в процесі розвитку;

- *основи організації освітнього процесу* і його дидактичне, методичне, інформаційне забезпечення;

- *побутове* (проживання, харчування тощо) та культурно-масове забезпечення;

- *прізвище та ім'я тьюторів*, їхні фото та короткі ділові характеристики. Розміщення їх на офіційному сайті навчального центру (подібна інформація – одна із умов Закону України «Про вищу освіту»)¹.

¹ Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII // Верховна Рада України. — Київ : Паливода А. В., 2014. — 44 с.

Організація освітнього процесу. На нашу думку, слід рішуче відмовитися від низки організаційних форм і видів навчальних занять вищої школи.

Ми погоджуємося, що основою індивідуалізованого освітнього процесу є ефективна та добре забезпечена самостійна робота тих, хто навчається¹⁸. Такі види занять, як лекції, семінари, науково-практичні конференції, слід проводити епізодично для масової аудиторії і за актуальною тематикою. Як лекторів, керівників семінарів і науково-практичних конференцій бажано використовувати керівників освіти, відомих діячів вітчизняної освіти і науки, провідних спеціалістів органів управління тощо.

Доречно нагадати, що приблизно аналогічна організація освітнього процесу характерна для шкіл бізнесу США, Великої Британії та ін.

Отже, освітній процес у системі ППО, насамперед, має бути багатоваріантним. Конкретна ж його організація (структура) залежить від вибору слухача (тривалості курсової підготовки, форми навчання, бюджету навчального навантаження тощо).

Один із варіантів організації освітнього процесу в період курсової підготовки слухача N наведено в таблиці.

Таблиця

Організація курсової підготовки (варіант)

Вихідні дані: тривалість – 12 днів;

Форма навчання – дистанційна; бюджет часу – 2 кредити ЄКТС.

Кінцевий результат – методика.

№ з/п	Заходи	Дні											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Розроблення індивідуального плану курсової підготовки	+											
2	Самостійна робота	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		
3	Консультації (дистанційно)			+					+				
4	Поточний звіт про результати самостійних робіт				+					+			
5	Відправка методики на рецензію											+	
6	Підведення підсумків (співбесіди)												+

Відвідування загальних заходів за індивідуальним планом та відповідно до розкладу: лекції, семінари тощо.

¹⁸ Селевко В. Г. Энциклопедия образовательных технологий: в 2-х т. / В. Г. Селевко. — М. : НИИ школьных технологий, 2006. — Т. 1. — 816 с. — С. 349.

Планування. Основу планування освітнього процесу в системі ППО із окреслених позицій становлять:

- особисті індивідуальні плани курсової підготовки слухачів;
- навчальні плани та програми за категоріями або з окремих проблем — за наявності відповідних навчальних груп;
- плани заходів на місяць.

Особистий індивідуальний план курсової підготовки слухач розробляє та оформляє самостійно за допомогою тьютора. Зміст індивідуального плану формується згідно з пропонованими для вивчення (дослідження) темами (проблемами) курсів та з урахуванням переваг слухача.

Насправді, особистий індивідуальний план курсової підготовки — це документально оформлена пізнавальна траєкторія слухача, за допомогою якої він регламентує своє право на вибір змісту, форм, методів та умов навчання.

Певний досвід планування курсової підготовки підвищення кваліфікації слухачів за індивідуальними планами навчання є у ДВНЗ «УМО». Їхня підготовка здійснюється за окремими графіками шляхом відвідування (участі) в різних навчальних заняттях у групах відповідних категорій слухачів.

Поряд з курсовою підготовкою слухачів за індивідуальним графіком навчання, доцільно, на нашу думку, зберегти групову — за категоріями або проблемами. Планування такої курсової підготовки розроблено достатньо повно й додаткового коригування не вимагає.

У системі ППО (індивідуалізованій), планування та організація освітнього процесу не потребує розкладів занять у традиційному виконанні. Більш продуктивно замість них використовувати плани заходів на місяць, як це прийнято в зарубіжних ВНЗ.

Заходи (лекції, методологічні семінари, спецкурси, тренінги, науково-практичні конференції тощо) мають бути актуальними й цікавими для значної частини слухачів потоку. Відвідування вільне, за бажанням. Заходи, що не користуються популярністю, підлягають заміні.

УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
(04053, м. Київ, вул. Січових стрільців, 52-а, тел. 481-38-26, 482-15-85)

«Затверджую»

«__» _____ 20__ р.
(дата)

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ГРАФІК
підвищення кваліфікації за очно-дистанційною (очною)
формою навчання

Слухача _____

Категорія _____

Місце роботи,
посада _____

Адреса:
робоча (індекс, тел./факс, e-mail) _____

Тема випускної роботи (повна
назва) _____

Науковий керівник (ІПБ, кафедра, посада) _____

Терміни індивідуального навчання

___ етап з _____ по _____

№ з/п	План індивідуального навчання	Дата виконання	Прізвище викладача	Відмітка про виконання
1	Практичні заняття			
2	Тематичні дискусії			
3	Лекції			
4	Тренінги			
5	Спецкурси			
6	Консультації			

Слухач _____
(підпис) (ІПБ)

Куратор-тьютор _____
(підпис) (ІПБ)

№ з/п	План індивідуального навчання	Дата виконання	Прізвище викладача	Відмітка про виконання
1	Практичні заняття			
2	Тематичні дискусії			
3	Лекції			
4	Тренінги			
5	Спецкурси			
6	Консультації			

Слухач _____

(підпис)

(ПІБ)

Куратор-тьютор _____

(підпис)

(ПІБ)

Самостійна робота слухачів (далі – СРС) у системі ППО є основною організаційною формою освітнього процесу, принципово відрізняється від традиційної СР у ВНЗ, так як слухач не відвідує навчальних занять, а самостійно вивчає (досліджує) літературні джерела відповідно до свого особистого індивідуального плану та рекомендацій тьютора (наукового керівника).

Ми категорично заперечуємо традиційні форми і методи педагогічного контролю. Єдиною доцільною, на нашу думку, формою педагогічного контролю мають стати періодичні співбесіди слухача (1 раз на тиждень) з тьютором, під час яких обговорюються хід та результати самостійної роботи, приймаються погоджені рішення.

Кінцевим результатом курсової підготовки слухача має стати оригінальний науковий, методичний, нормативний продукт, що пройшов компетентне рецензування, оформлений відповідно до чинних правил та підготовлений до видання обсягом у межах 1–1,5 друкованих аркушів.

Із вищезазначеного слід зробити висновок: дорослих, освічених спеціалістів необхідно вчити по-дорослому¹⁶.

Тьютор в освітньому процесі. При переході до систем освіти відкритого типу суттєво змінюється роль викладача. Як зазначає П. Цегольник, «...на нього покладаються функції координації пізнавального процесу, коригування змісту дисциплін, консультування навчаючих»²¹.

У ДВНЗ «УМО» з переходом на очно-дистанційну форму навчання, збільшення масштабів застосування у навчанні інформаційних, інтернет-

¹⁶ Пуцов В. І. Вчити дорослих по-дорослому / В. І. Пуцов // Післядипломна освіта в Україні. — 2011. — № 2. — С. 49–51.

²¹ Цегольник П. А. Концепція опережающего розвитку образования : монографія / П. А. Цегольник. — Хмельницький : ХНУ, 2009. — 309 с. — С. 177.

технологій, технологій дистанційного навчання, запровадження інституту кураторів-тьюторів, що успішно функціонує на цей час, виникла гостра потреба в кваліфікованому управлінні в новій ситуації¹⁵.

Куратор-тьютор — педагог (старший викладач, доцент, професор), який володіє сучасними педагогічними, інформаційними, інтернет-технологіями, технологіями дистанційного навчання, має відповідні організаторські здібності і користується авторитетом серед науково-педагогічного персоналу і слухачів.

Виходячи з того, що значущість компетентного управління підтримкою та супроводом самостійної роботи слухача в періоди його курсової та міжкурсової підготовки зростає, доцільним є, як це прийнято в зарубіжних системах освіти, замість куратора-тьютора ввести штатну посаду тьютора з оплатою праці на рівні доцента.

За тьютором доцільно на місяць/потік закріпити приблизно 5–7 осіб, (норма вісім академічних годин на одного слухача), що дасть у середньому 400–560 годин навчального навантаження на рік, яке не перевищує норми, встановленої Законом України «Про вищу освіту» (600 год).

Звичайно, вимоги до особистості тьютора значно вищі, ніж до куратора-тьютора, особливо щодо знань та вмінь в організації та забезпечення СРС, підтримки та супроводу його навчальної діяльності, наукового керівництва тощо.

«Готових» тьюторів такого рівня в системі ППО немає. Їх необхідно готувати, що зумовлює доцільність відкриття при Українському відкритому університеті післядипломної освіти школи тьюторів, що працюватиме за зразком зарубіжних шкіл бізнесу на принципах самоокупності.

Важливу роль в індивідуалізації освітнього процесу в системі ППО відіграє технологічний аспект. Насамперед, ідеться про технологію дистанційного навчання, яку в цьому випадку слід сприймати «як сукупність мережевих, програмних, інформаційних і педагогічних технологій, синхронної чи асинхронної інтерактивної взаємодії тих, хто навчає, між собою засобами навчання, інваріантного до їх розташування в просторі та узгодження в часі»¹⁸.

Отже, розглянувши низку аспектів проблеми індивідуалізації освітнього процесу в системі ППО на етапі модернізації, вважаємо за можливе зробити такі висновки:

1. Індивідуалізація освітнього процесу є необхідною умовою переходу системи ППО до інноваційного стану відповідно до концепцій відкритої освіти, неперервності та дистанційного навчання.

2. До основних напрямів індивідуалізації освітнього процесу в системі ППО слід віднести:

¹⁵ Положення про куратора-тьютора навчальної групи слухачів курсів підвищення кваліфікації за очно-дистанційною формою навчання: нормативно-правові документи для керівників структурних підрозділів Університету менеджменту освіти; НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». — Київ: Вид-во ДВНЗ «УМО», 2010. — Зб. 3. — С. 86–92.

¹⁸ Селевко В. Г. Энциклопедия образовательных технологий: в 2-х т. / В. Г. Селевко. — М.: НИИ школьных технологий, 2006. — Т. 1. — 816 с. — С. 178.

- реформування системи комплектування навчальних центрів слухачами за умови забезпечення можливості вибору змісту, форм, методів та технологій навчання;

- перехід на самостійну роботу як основну організаційну форму освітнього процесу;

- відкрите планування навчання на базі особистих індивідуальних планів курсової підготовки слухачів;

- відмова від наявних систем педагогічного контролю на користь планових періодичних співбесід;

- оцінювання результативності курсової підготовки слухача за якістю його кінцевого продукту навчання (наукового, методичного, нормативного тощо);

- інтерактивне застосування в освітньому процесі сучасних педагогічних, інформаційних та інтернет-технологій, технологій дистанційного навчання та активної взаємодії.

3. Важливою умовою успішного переходу на систему ППО (індивідуалізовану) є створення інституту штатних, добре підготовлених тьюторів.

Ми, як і раніше, стверджуємо, що дорослих освічених людей необхідно вчити по-дорослому!

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII // Верховна Рада України. — Київ : Паливода А. В., 2014. — 44 с.

2. Антощук С. В. Основи організації дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті : наук. посіб. / С. В. Антощук, В. О. Гравіт. — Суми : НІКО, 2015. — 180 с.

3. Володько В. М. Індивідуалізація та диференціація навчання і виховання : гуманітарні науки / В. М. Володько. — 2001. — № 1. — С. 54–65.

4. Годованюк Т. Л. Термінологічний аспект проблеми індивідуалізації навчання історії математики / Т. Л. Годованюк // Вісник Черкаського університету : зб. наук. пр. — Черкаси, 2006. — Вип. 85. — 163 с.

5. Гравіт В. О. Ремонтуюмо наявну або будуємо принципово нову систему післядипломної педагогічної освіти / В. О. Гравіт, С. В. Антощук // Післядипломна освіта в Україні. — 2016. — № 1. — С. 46–50.

6. Дмитренко Г. А. Післядипломна освіта як реалізатор людиноцентричної модернізації національної системи освіти / Г. А. Дмитренко // Післядипломна освіта в Україні. — 2015. — № 2. — С. 3–9.

7. Карпенко О. М. Высшее образование в странах мира / О. М. Карпенко, М. Д. Бершадская. — М. : Изд-во СГУ, 2009. — 244 с.

8. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості / Г. С. Костюк ; за ред. Л. М. Проколієнко. — Київ, 1989. — 608 с.

9. Машбиц Е. И. Диалог в обучающей системе / Е. И. Машбиц, В. А. Андриевская, Е. Ю. Комисарова ; под. общ. ред. А. А. Стогния [и др.]. — Київ : Высшая шк., 1989. — 183 с.

10. Науково-методичні основи модернізації освітньої діяльності вищих навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти на засадах сучасних технологій : зб. наук. пр. / НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». — Київ, 2014. — 276 с.

11. Олійник В. В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта і дистанційне навчання в запитаннях і відповідях : наук.-метод. посіб. / В. В. Олійник ; НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». — Київ : А.С.К., 2013. — 312 с.

12. Олійник В. В. Освітня діяльність вищих навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти: довідник / В. В. Олійник, В. О. Гравіт, Л. Л. Ляхоцька ; НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». — Донецьк : Донбас, 2012. — 151 с.

13. Олійник В. В. Чи потрібен післядипломній педагогічній освіті Відкритий університет європейського типу? / В. В. Олійник, В. О. Гравіт // Післядипломна освіта в Україні. — 2015. — № 1(36). — С. 3–7.

14. Олійник В. В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта: стан та перспективи розвитку / В. В. Олійник // Післядипломна освіта в Україні. — 2017. — № 1. — С. 3–11.

15. Положення про куратора-тьютора навчальної групи слухачів курсів підвищення кваліфікації за очно-дистанційною формою навчання : нормативно-правові документи для керівників структурних підрозділів Університету менеджменту освіти ; НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». — Київ : Вид-во ДВНЗ «УМО», 2010. — Зб. 3. — С. 86–92.

16. Пуцов В. І. Вчити дорослих по-дорослому / В. І. Пуцов // Післядипломна освіта в Україні. — 2011. — № 2. — С. 49–51.

17. Самостійна робота слухачів у процесі підвищення кваліфікації: наук.-метод. матеріали / В. В. Олійник, В. О. Гравіт, Л. Л. Ляхоцька. — Київ : НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2010. — 44 с.

18. Селевко В. Г. Энциклопедия образовательных технологий: в 2-х т. / В. Г. Селевко. — М. : НИИ школьных технологий, 2006. — Т. 1. — 816 с.

19. Скрипник М. І. Технологія індивідуалізації навчання в післядипломній освіті педагогів / М. І. Скрипник // Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. пр. ; ред. кол. Л. І. Даниленко (гол. ред.) [та ін.]. — Київ : Логос, 2001. — Вип. 4. — С. 85–90.

20. Хасіневич С. Ю. Модернізація післядипломної педагогічної освіти як умова її розвитку / С. Ю. Хасіневич, Т. І. Сябрук // Науково-методичні основи модернізації освітньої діяльності вищих навчальних закладів післядипломної педагогічної освіти на засадах сучасних технологій : зб. наук. пр. / НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». — Київ, 2014. — 276 с. — С. 7–24.

21. Цегольник П. А. Концепция опережающего развития образования : монографія / П. А. Цегольник. — Хмельницький : ХНУ, 2009. — 309 с.

22. Якиманская И. С. Технология личностно-ориентированного образования / И. С. Якиманская. — М. : Сентябрь. — 2000. — 171 с.

Victor Oliynyk

**INDIVIDUALIZATION EDUCATIONAL PROCESS
IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE EDUCATION
AT THE NEW STAGE OF DEVELOPMENT UKRAINIAN SCHOOLS**

The article reveals a number of important aspects of individualization teacher training in air defense system during the modernization of the new Ukrainian school. Specifically, grounded approach to joint efforts of air defense facilities from the continuous professional development of teaching staff structure of Ukrainian Open University Postgraduate Education. Defined sense definitions such issues as individual learning, individualization of learning, individual approach. The necessity of the creation of a permanent t'yutoriv and their role in the educational process. It was concluded that individualization of the educational process is a prerequisite to move air defense systems innovative state according to concepts of open education.